

15MINUTOVÉ MĚSTO

Seznamte se s urbanistickým konceptem 15minutového města optikou klimatických opatření. Žáci během aktivity zkoumají okolí školy, hodnotí dostupnost služeb a přemýšlejí, jak různé klimatické situace ovlivňují jejich pohyb po městě. Součástí je také reflexe diskuse o potřebách různých skupin obyvatel. Program vede žáky k pochopení, že městský prostor lze navrhovat tak, aby byl příjemný, bezpečný a funkční pro každodenní život.

Délka: 90 min

Předměty: ZSV, zeměpis

Věk: 2. stupeň ZŠ, SŠ

Typ: lekce, výuka venku

Vytvořeno: 2025

Autoři: Dagmar Kozlová (ZŠ a Montessori MŠ Prachovice), Hana Vacková (Gymnázium Hejčín), Osamu Okamura (architekt), Kateřina Borovinová (SEVER)

Pomůcky: psací potřeby, pracovní list (příloha 1) vytištěný do skupin, video, dataprojektor, počítač, tabule, křídly/flipchart, fixy (nejméně 2 barvy), případně kulaté lepíky (2 barvy)

Vzdělávací cíle:

- Žák vysvětlí koncept 15minutového města a uvede alespoň dva způsoby, jak klimatická změna ovlivňuje fungování města (např. horko, přivalové deště).
- Žák popíše výhody chůze jako nejšetrnější formy dopravy a její pozitivní dopady na zdraví, životní prostředí a sociální vztahy.
- Žák si uvědomuje mezigenerační rozdíly a dokáže o nich diskutovat v kontextu mobility.

Postup:

1. Evokace: Suburban hell vs 15minutové město (20 minut)

Na úvod pusťte žákům video o tzv. suburban hell, např. toto: <https://www.youtube.com/watch?v=W2nB0zchM4I&list=PLdwN82dUrT7tBt5nPwCRbUTcGzxNTBZVE>. Doporučujeme začít v čase 00:40 do max. 7:00. Video je v angličtině, pod ikonou nastavení lze zapnout automatické titulky a překlad do češtiny.

Navažte krátkou diskusí, můžete využít tyto otázky:

- Co jsou hlavní problémy tzv. „suburban hell“? Jak by se tento pojem dal přeložit?
- Jak to máte vy, kam všude chodíte pěšky? Kam jezdíte autem? (Škola, sport, kroužky, prarodiče...)
- Proč využíváte v různých situacích chůzi nebo naopak auto? (Protože chci, bydlíme daleko, nemáme MHD, rodiče chtějí vozit...)
- Jak dlouho by vám vybraná trasa, kterou běžně jezdíte autem (např. do školy), trvala pěšky?

Následně představte koncept 15minutového města: „Je to město, ve kterém všechny své denní potřeby můžeme splnit do 15 minut chůze od svého bydliště.“ Více viz infobox na konci lekce.

Ptejte se žáků:

- Co vy potřebujete ke každodennímu životu? Co každý den děláte (pro zábavu, naplnění potřeb, jaké služby využíváte vy nebo vaši rodiče)?
- Co z toho se nachází v 15minutové vzdálenosti od vašeho bydliště?
- Jaké problémy tzv. „suburban hell“ by 15minutové město vyřešilo?

TIP:

Další variantou evokace je rozdělit třídu na 2 skupiny. Každá bude brainstormovat nad jiným pojmem: a) suburban hell, b) 15minutové město. Každá skupina by si nejprve měla zvolit 1 zapisovatele a 1 facilitátora/sběrače podnětů, následně provedou na velký papír sběr představ a nápadů. Na brainstorming jim dejte 10 minut s tím, že poslední 2 minuty by měli věnovat zvýraznění pojmů a představ, které jsou podle nich pro daný pojem zásadní. Pak si skupiny výsledky brainstormingů stručně představí. Navázat můžete úryvkem z videa o suburban hell a následně představit koncept 15minutového města. Evokaci uzavřete diskusí a otázkami zmíněnými výše.

2. Monitorovací procházka (60 minut)

Zeptejte se žáků, zda mají odhad, kam dojdou od školy za 15 minut. Tipy posbírejte na tabuli.

TIP:

Po prvních odhadech nechte žáky hledat, např. pomocí webu [mapy.com](https://www.mapy.com), kam se dá od školy za 15 minut dojít.

Následně vyberte směr, kterým se vydáte na monitorovací procházku (výběr můžete udělat sami nebo např. hlasováním). Pokud vám to věk žáků a situace dovolí, můžete vybrat více míst, na která se vydají žáci ve skupinách. Pokud půjdete všichni společně na jedno místo, rozdělte žáky do menších skupin, ve kterých budou vyplňovat pracovní list a diskutovat.

Pro žáky bude přínosnější, pokud průzkum 15minutové trasy budou moci provést sami bez doprovodu pedagoga, tuto variantu ale zvažte i vzhledem k bezpečnosti žáků.

Rozdejte do skupin pracovní listy (příloha 1) a psací potřeby. Ujistěte se, že všichni rozumí zadání a ví, kterým směrem se mají vydat a kdy se mají vrátit. Je také dobré, aby byl v každé skupině časoměřič, který odměří 15 minut od chvíle, kdy skupina vyrazí na cestu. Cesta tam a zase zpátky by žákům měla trvat cca 30 minut.

Po návratu z procházky zahajte sdílení toho, co skupiny zjistily. Na tuto část by vám mělo zbýt zhruba 15–20 minut. Můžete žákům pokládat níže uvedené otázky, které kopírují pracovní list a zároveň téma rozšiřují o další perspektivy. Rozdělili jsme je na 2 části – A) zaměřené na 15minutové město, B) zaměřené na klimatická opatření.

A) 15minutové město:

- Kam až jste během 15 minut došli? (Ptejte se jen v případě, že šly skupiny různými směry. Místa jednoduše zaznačte na tabuli, tato „mapa“ se vám bude hodit v reflexi.)
- Jaké služby pro každodenní život se nacházejí v okolí školy do 15 minut chůze?
- Je to dostačující? Co tu podle vás chybí? Čeho je tu příliš?
- Je to dostatečné pro další skupiny v komunitě (rodiče malých dětí, senioři atd.)? Proč ano/ne? Jaké mohou být jejich potřeby?
- Překvapilo vás to, co jste zjistili? Čím, proč?
- Kam všude jste ochotni chodit pěšky?

- Na která místa v okolí byste se dostali rychleji pěšky než autem?
- Proč je dobré chodit pěšky?
- V čem může být přínosný koncept 15minutového města?
- Co myslíte, existuje nějaké 15minutové město nebo je to science fiction? (Většina historických měst (jádro) splňuje principy 15 min města.)

B) Klimatická opatření:

- Na jakých místech (typově) by vám bylo nejpříjemněji v extrémně suchém a horkém dni? Proč?
- Jak se takové situace dotýkají zranitelných skupin obyvatel – senioři/ky, malé děti, lidé s handicapem aj.?
- Jaká opatření, existující úpravy okolí jste viděli?
- Co v daných klimatických situacích (extrémní horko/déšť) pomáhá v pohybu po městě?
(V případě přívalových dešťů je klíčové zamyslet se i nad tím, co se s vodou děje – kam odtéká, zda je možnost pro její zasakování atd.)
- Může být 15minutové město vhodné také pro řešení klimatické změny? Proč, jak?

TIP:

Pokud chcete ještě podpořit rovinu empatie a solidarity vzhledem k potřebám různých skupin obyvatelstva, vyzkoušejte následující. Napište na tabuli několik hesel: škola, potraviny, park, lékař, MHD, hřiště, knihovna, kavárna, lékárna, sportoviště, veřejné WC, bezpečný přechod, lavička. Žáky rozdělte do dvojic či trojic. Jejich úkolem je vybrat 6 věcí/služeb, které by měly být dostupné do 15 minut chůze od jejich bydliště. Následně je nechte vybrat si jednu z rolí – rodič s malým dítětem, senior, nevidomý. Vybrali by si v této roli jiné věci/služby? Které a proč?

3. Reflexe (10 minut)

Načrtněte na tabuli nebo papír jednoduchou mapu okolí a tras, které skupiny prošly (stačí orientačně – škola, hlavní body, místa, kam skupiny došly). Dejte každému žákovi 2 malé lepicí tečky/značky (nebo použijte fixy), nejlépe 2 různé barvy.

Každý za sebe umístí jednu značku tam, kde mu bylo nejpříjemněji (jedna barva), a druhou tam, kde mu bylo nejhůř/nejméně příjemně (horko, hluk, auta, bláto...). Ke značce mohou přidat jedno slovo nebo symbol, který jejich pocit doplní (např. stín, hluk, zeleň, déšť, beton, smrad, klid...).

Následně shrňte vzory, které se v mapě opakují, vypíchněte místa, kde se žáci cítí dobře a proč a naopak. Můžete také uvést, že s podobnými tématy pracují města po celém světě (např. Toronto, Vídeň, Paříž), která se snaží o adaptaci na extrémní počasí či snížení emisí skleníkových plynů a zároveň o zvýšení kvality života všech obyvatel města.

Infobox:

Stručně o 15minutovém městě: <https://www.desettisickroku.cz/novinka/137/budoucnost-ktera-preje-chuzi-15minutove-mesto>

Informace o dopravě dětí do školy a o tématu dostupného města a chůze: https://peskymestem.cz/projekt/udrzitelne-do-skol/co_vime/ a <https://peskymestem.cz/wp-content/uploads/2024/01/dostupnost-zs-okresy-scaled.jpg>

Sborník Město žije a prosperuje tam, kde se dobře chodí: <https://peskymestem.cz/wp-content/uploads/2023/10/sbornik2023-1.pdf>

Konkrétní adaptační opatření ve městech: <http://www.opatreni-adaptace.cz/opatreni/>

Tipy na další práci:

Načrtněte na tabuli nebo papír jednoduchou mapu okolí a tras, které skupiny prošly (stačí orientačně – škola, hlavní body, místa, kam skupiny došly). Dejte každému žákovi 2 malé lepicí tečky/značky (nebo použijte fixy), nejlépe 2 různé barvy.

Každý za sebe umístí jednu značku tam, kde mu bylo nejpříjemněji (jedna barva), a druhou tam, kde mu bylo nejhůř/nejméně příjemně (horko, hluk, auta, bláto...). Ke značce mohou přidat jedno slovo nebo symbol, který jejich pocit doplní (např. stín, hluk, zeleň, déšť, beton, smrad, klid...).

Následně shrňte vzory, které se v mapě opakují, vypíchněte místa, kde se žáci cítí dobře a proč a naopak. Můžete také uvést, že s podobnými tématy pracují města po celém světě (např. Toronto, Vídeň, Paříž), která se snaží o adaptaci na extrémní počasí či snížení emisí skleníkových plynů a zároveň o zvýšení kvality života všech obyvatel města.

Přílohy:

Příloha 1: Pracovní list

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY